

Kultuuriloo ainekava põhikoolis

Õppe-ja kasvatuseesmärgid I kooliastmes

Põhikooli kultuuriloo taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- 1) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, mis ei ole inimsusevastased; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise;
- 2) toob näiteid usuvabaduse põhimõtete toimimise, piiride ja nende rikkumise kohta ühiskonnas;
- 3) teab suuremate religioonide geograafilist levikut ning selle peamisi ajaloolisi põhjuseid maailmas ja Eestis; kirjeldab suuremate maailmareligioonide põhijooni, sealhulgas
  - a) selgitab ajaloost ja nüüdisajast näiteid tuues, kuidas ilmneb religioon inimeste ja ühiskonna elus;
  - b) nimetab olulisemaid lugusid ja tähtsamaid tegelasi käsitletud religioonidest ning nende alustekstidest;
  - c) kirjeldab ning analüüsib kultuuri ja religiooni seoseid;
  - d) võrdleb käsitletud religioossete ja mittereligioossete maailmavaadete põhilisi eetiliste valikute printsiipide eripärasid;
  - e) tunneb oma kultuuri pühede aastaringi ja kohalikke kultuuriväärtusi;
- 4) on teadlik oma väärtustest ning analüüsib väärtuste rolli enda ja teiste inimeste toimimises; sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni; analüüsib enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud religioonide valguses, tuues esile sarnasusi ja erinevusi;
- 5) põhjendab väärtuste ja moraalinormide järgimise olulisust ühiskonnas ning toob selle kohta näiteid;
  - 6) arutleb näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju üle inimese ja ühiskonna elus, nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes.

Kultuurilugu II klassis

Õpitulemuste ja õpisisu kohaselt õpilane:

- 1) kirjeldab näiteid tuues, kuidas erinevad inimeste uskumused, arvamused ja soovid;
- 2) selgitab oma sõnadega, mis on ausus, õiglus, kohusetunne, vastutustunne, sõnapidamine, usaldus, tänulikkus, andekspalumine ja andeksandmine, tuues näiteid oma elust või käsitletud lugudest; 3) tunneb nn kuldset reeglit ja selgitab selle järgimise olulisust, märkab kaaslaste vajadusi, püüab käituda kaaslasti arvestavalt ning oskab anda hinnangut oma tegevusele;
- 4) toob näiteid, mille poolest on tema eriline; mõistab oma õigust jääda iseendaks; tunneb ära oma peamised tunded ja väljendab neid nii sõnaliselt kui ka loomingu kaudu;
- 5) mõistab, et on tähtis oma eksimust tunnistada; oskab paluda vabandust; mõistab, et andestada on oluline.

Teema ja õpitulemused	Õppesisu
Maailm meie ümber ja selle mõtestamise viisid (4 tundi)	

<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab, et keeles kasutatakse kujundlikke väljendeid. Arutleb, miks seda tehakse; 2) mõistab, et tundides võib küsida ja vabalt arutleda; 3) teab, et on olemas suuline ja kirjalik pärimus. Nimetab ühte pühaks peetavat raamatut (nt Piiblit või Koraani); 4) kogeb loodu(se) imelisust ning väärtuslikkust; 5) paneb tähele looduse ilu pisiasjades; 	<p>Enda (suve) kogemustest jutustamine pildi järgi. Siduda vestlusega suulise pärimuse tekkest.</p> <p>Mäng „Mida kõneleb pilt?“, ühe pildi kohta võimalikult palju tähendusi.</p> <p>Vestlus suulisest ja kirjalikust pärimusest.</p> <p>Mäng „Loodust avastamas“, õuesõpe.</p> <p>Lugu mehest, kelle käes kõik kullaks muutus.</p>
<ol style="list-style-type: none"> 6) saab aru looduse hoidmise ja säästlikkuse vajalikkusest; 7) tunneb ja jutustab piibli loomisloo põhielemente; 8) saab aru, kuidas usk Loojasse ilmneb elus; 9) teab, et on erinevaid loomislugusid; 10) tunneb ühte rahvausundilist loomislugu; 11) arutleb, mida see elu kohta ütelda tahab. 	<p>Plakati, kollaaži meisterdamine teemal „Hoia mind!“ või “Kaunis loodus” ja “Kannatav loodus”.</p> <p>Jutustus “Maailma loomine”. Pildisarja joonistamine.</p> <p>Paaristöö + frontaalselt arutlus, milles niisugune usk igapäevaelus väljenduda võib.</p> <p>Eesti rahvalaul „Loomislaul“ (Sinisirje linnukene ...) / Loomislugu Mulgimaalt (2005) või mujalt maailmast: http://folkloreandmyth.netfirms.com/creationmyths.html / Vestlus.</p> <p>Pildi joonistamine ühest tekkeloost.</p>
Lõikustänapüha (2 tundi)	
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, millal ja miks peetakse lõikustänapüha; 2) kogeb, et maailmas on palju huvitavat ja tänuväärset; 3) tunneb ühte lõikustänapühaga seotud traditsiooni; 4) leiab, et tema elus on mõndagi, mille eest tänulik olla. 	<p>Esitlus: tänuväärset asjad.</p> <p>Vestlus: kuidas tänada? Miks tänada, keda tänada?</p> <p>Tööleht: kuidas tuleb lauale ...?</p> <p>Mängud „Tänuring“ ja oavise.</p> <p>Tänukollaaž koos arutlusega.</p>
Inimese ainulaadsus ja elu pühadus (5 tundi)	

<p>Õpilane:</p> <p>1) nimetab oma pere traditsioone; 2) mõistab, et koos tegutsemine liidab inimesi;</p> <p>3) mõistab, et teiste inimeste traditsioone tuleb austada;</p> <p>4) teab, et peretraditsioonid on tihti seotud rahvakommete ja usuga;</p> <p>5) teab, et iga inimene, ka ta ise, on ainulaadne ja oluline;</p> <p>6) mõistab, et elu on püha;</p> <p>7) mõistab oma vastutust lähikäikudes, peres ning klassis;</p> <p>8) teab hingedeaja tähtsamaid rahvakombeid (vaikne aeg, hingede koju ootamine, hingedele toidu viimine);</p> <p>9) mõistab, et on oluline mäletada ja mälestada oma esivanemaid;</p> <p>10) tunneb kalmistul käitumise etiketti;</p> <p>11) oskab väärtustada inimelu;</p> <p>12) on teadlik inimese surelikkusest.</p>	<p>Vestlus, töö rühmas oma pere traditsioonidest.</p> <p>Pilt mõnest oma pere liikmest.</p> <p>Oma perest ja selle pidupäevadest jutustamine. Test: arutlus teiste kommetesse suhtumisest.</p> <p>Külaline klassis, kes jutustab oma pere mõnest erilisest traditsioonist.</p> <p>Mäng „Oleme ainulaadsed“.</p> <p>Näpujoonis. Tööleht.</p> <p>Poiss varjudemaal.</p> <p>Miniloeng, vestlus, mõistatused.</p> <p>Õppekäik: kirikus ja kalmistul käik.</p>
Advent ja jõulud (4 tundi)	
<p>Õpilane:</p> <p>1) mõistab, et sünnipäev on igale inimesele tähtis päev (meelepidamine);</p> <p>2) analüüsib positiivseid ja negatiivseid tundeid, mis on seotud sünnipäevadega;</p> <p>3) tunneb Jeesuse sündimise lugu;</p>	<p>Jutustus „Väikevenna sünnipäev“. Kaart.</p> <p>Regivärsilise jõululaulu õppimine.</p>
<p>4) teab, et mõned inimesed tähistavad jõulude ajal Jeesuse sündi;</p> <p>5) teab, et aastaid arvestatakse Jeesuse sünnist alates;</p> <p>6) nimetab vanu jõulukombeid ja selgitab nende tähendust; 7) teab, kust on pärit jõuluvana traditsioon;</p> <p>8) hindab jõule ja perega koos veedetud aega;</p> <p>9) soovib valmistada rõõmu oma lähedastele ja sõpradele.</p>	<p>Jõululoo kuulamine.</p> <p>Nukkude valmistamine.</p> <p>Mininäidend nukkudega.</p> <p>Vestlus, lühijutustus pühast Nikolausest.</p> <p>Oma pere jõulukommetest jutustamine.</p> <p>Kaart: head soovid teistele kinkimiseks. Jõulumängud.</p>
Usk, selle mõju inimese elule (2 tundi)	

<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb ära reeglid, millel põhinevad mängud, milles ta osaleb; 2) teab, mis on südametunnistus, ning oskab selle järgi käituda; 3) märkab, et usul võib olla mõju inimese käitumisele; 4) teab, et on olemas pühad raamatud, mis on seotud usuga; 5) teab, et paljude inimeste jaoks on pühaks raamatuks Piibel; 6) teab mõisteid Piibel, Vana Testament, Uus Testament. 	<p>Kindlate reeglitega mängu mängimine. Reeglite ühine sõnastamine enne mängu.</p> <p>Jutustus „Anna leiab raha“. Vestlus ja töölehed. Ühiselureeglite koostamine.</p> <p>Vestlus: missugused on lemmikraamatud ja missugused on tähtsad raamatud? Miniloeng Piiblist. Miks on Piibel kristlastele tähtis? Mis Piiblis on? Töölehe täitmine. Mõistetega tutvumine. Erinevaid piibleid ja piibilugusid tutvustav näitus.</p>
Väärtuskasvatus (9 tundi)	
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb Bartimeuse lugu; 2) märkab, et süütunne on inimesele raske koorem; 3) saab aru, et õnnetusi võib juhtuda igaühega; 4) mõistab, et ka ühise otsuse korral vastutab igaüks ise; 5) õpib oma hirmudest rääkima ja neisse asjalikult suhtuma; teab, mis temas hirmu tekitab ning kuidas oma hirmudega saab toime tulla; 6) teab, millal temal on turvaline olla (millised tingimused peavad olema täidetud); 7) teab, mida teha hädaolukordades; 8) tutvub looga halastajast samaarlasest; 9) teab, et peab teiste inimestega käituma nii, nagu ta tahab, et temaga käitutaks; 10) leiab, kuidas võib tema teisi aidata; 11) mõistab, et üskteist on vaja abistada; 12) tunneb kuldset reeglit; 13) mõistab, et oskus andestada ja oma viga tunnistada on oluline; 	<p>Muusikanäidete kuulamine: missugune on rõõmus, missugune kurb muusika? Piltide, fotode vaatamine: kas mõistad inimeste tundeid? Jutustus pimedast Bartimeusest.</p> <p>Vestlus: millal sa viimati kartsid ja mida? Mida võis karta oma elu jooksul Joosep, mida võisid karta tema vennad?</p> <p>Tööleht: turvalisus. Usaldusmäng „Ära karda!“, järgneb arutlus hirmust, selle ületamisest ja ühisvastutusest. Jutustus piltide, nukkudega. Arutelu. Rollimäng. Paarides erinevate olukordade lahendamine. Mäng: soovin sulle ... Kuldse reegli kirjutamine papptahvlile ning tahvli kaunistamine. Ühine arutelu. Mida sa tahad, et õpetajad/vanemad/sõbrad sulle teeksid? Tulemuseks plakat klassi seinale.</p>
<p>14) teab, et nii vea tunnistamine kui ka andestamine nõuab julgust.</p>	<p>Lugu kadunud pojast: Juhtumianalüüs rühmades. Mida sa teeksid, kui ... (sina pead andeks paluma, sa pead andeks andma?) Töölehe täitmine.</p>
Ülestõusmispühad (7 tundi)	

<p>Õpilane: 1) nimetab ülestõusmispühade erinevaid nimetusi; 2) kirjeldab nende pühade levinumaid tähistamise traditsioone; 3) teab oma pere ülestõusmispühade tähistamise traditsioone ning oskab neid teistele tutvustada; 4) tunneb ülestõusmispühade ja nende tähistamise tavade usundilist tähendust; 5) tunneb suure nädalaga seotud pühade nimetusi: palmipuudepäha, suur neljapäev, suur reede, vaikne laupäev; 6) tunneb ülestõusmispühade ja nende tähistamise tavade usundilist tähendust; 7) tunneb pühakoda ja seal käitumise korda; 8) teab, mida tähendab mõiste püha; 10) tunneb kalmistul käitumise korda; 10) teab, mida tähendavad erinevad sümbolid hauakividel; 11) tunneb kohaliku kultuuriga seotud inimeste haudasid.</p>	<p>Jutustus pildi järgi. Õpetaja tutvustab pildiseeriat ülestõusmispühade tähistamisest erinevates maailma paikades.</p> <p>Pühad meie peres: pildirea joonistamine või kollaaži valmistamine. Töölehe täitmine: milliste sümbolitega on seotud ülestõusmispühade erinevad nimetused?</p> <p>Suure nädala sündmused, sümbolid. Jutustus piltide ja esemete abiga. Väikese pühadekalendri valmistamine: paberileht on jaotatud kaheksaks osaks ning igasse ossa kirjutatakse jutustus ette tulnud olulised mõisted või joonistatakse pilt.</p> <p>Järva-Jaani kiriku ja kalmistu külastus.</p>
Nelipühad (1 tund)	
<p>Õpilane: 1) teab oma pere nelipühade tähistamise traditsioone ja oskab neid teistele tutvustada; 2) mõistab nelipühade ja selle tähistamise tavade usundilist tähendust ning mõisteid kogudus ja Püha Vaim.</p>	<p>Jutustus „Vanaema läks vihta tooma“; kuidas vanasti nelipühi tähistati? Nelipühade kommete ja sümbolite tutvustus (tuvi, tuli, tuul, kaseoksad). Arutlus ja programmi valmistamine: kuidas tähistada nelipühi tänapäeval?</p>
Jaanipäev (1 tund)	
<p>Õpilane: 1) kirjeldab jaanipäeva levinumaid tähistamise traditsioone; 2) teab oma pere jaanipäeva tähistamise traditsioone ja oskab neid teistele tutvustada; 3) teab jaanipäeva usundilist tähendust.</p>	<p>Õpilased jutustavad jaanipäevatradsioonidest. Arutelu: miks tehakse jaanituld? Esitlus piltide abiga Ristija Johannesest – tema peab kasvama ja mina kahanema. Joonistus: kui ma vaatan jaanilõkkesse, siis ma näen ...</p>

Kultuurilugu V klassis

Koostanud Katrin-Helena Melder

Õpitulemuste ja õpisisu kohaselt 5. klassi lõpetaja:

- 1) toob näiteid väärtuste ja moraalnormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas; selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
- 2) tunneb nn kuldset reeglit ning suuremates maailmareligioonides sõnastatud tähtsamaid eetilisi printsiipe (austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet); toob näiteid nende toimimise kohta;
- 3) nimetab käsitletud voorusi ning oskab neid lahti mõtestada, tuues näiteid vooruste avaldumise kohta inimeste käitumises;
- 4) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ning valikuid mõjutavad;
- 5) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, tunneb igapäevases elus ära mõningaid maailmavaatelistel erinevustel põhinevaid diskrimineerimise juhtumeid; pakub konstruktiivseid toimumisvõimalusi, et lahendada lihtsamaid väärtuskonflikte; 6) tunneb oma kodukoha kultuurilooliselt oluliseid paiku.

Teema ja õpitulemused	Õppesisu
Eetika alused (religioonides ja enda elus) (17 tundi)	
Õpilane: 1) toob näiteid väärtuste ja moraalnormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas; 2) selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid; 3) tunneb nn kuldset reeglit ja suuremates maailmareligioonides sõnastatud olulisemaid eetilisi printsiipe (austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet); toob näiteid nende toimimise kohta; 4) nimetab käsitletud voorusi (õiglus, vaprus, enesedistsipliin (mõõdukus), (elu)tarkus ning usk, lootus ja armastus) ning oskab neid lahti mõtestada, tuues näiteid vooruste avaldumise kohta inimeste käitumises; 5) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse ning tunneb igapäevaelus ära mõningaid maailmavaatelistel erinevustel põhinevaid diskrimineerimise juhtumeid.	Inimese elu mõte. Saatus, vabadus ja vastutus. Erinevad reeglid ning seadused. Kirjutatud ja kirjutamata seadused. Kümme käsku. Erinevad vastused küsimusele, mis on õnn, mis on õige ja hea. Kuldne reegel. Põhilisi eetiliste valikute printsiipe maailmareligioonides: austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet Kardinaalvoorused: õiglus, vaprus, enesedistsipliin (mõõdukus), (elu)tarkus, usk, lootus, armastus. Inimõigused.
Väärtused, mina ja teised (religioonides ja enda elus) (3 tundi)	
Õpilane: 1) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab õpitu valguses, kuidas need	Autoriteedid ja väärtuste hierarhia. Eeskujud, iidolid, Jumal.

<p>tema toimimist kujundavad ning valikuid mõjutavad;</p> <p>2) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse;</p> <p>3) pakub konstruktiivseid toimimisvõimalusi, et lahendada lihtsamaid väärtuskonflikte.</p>	<p>Inimeste tõekspidamiste sarnasused ja erinevused, väärikus.</p> <p>Iseendaks jäämise raskused. Üksi ja koos. Sallivus ja lugupidamine – suhtumine teistsuguste vaadetega inimestesse ning teistesse usunditesse. Eelarvamused ja diskrimineerimine.</p>
<p>Eetika keskseid küsimusi (religioonides ja enda elus) (6 tundi)</p>	
<p>Õpilane:</p> <p>1) toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikainimese elus ning ühiskonnas; selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;</p> <p>2) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ning kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ja valikuid mõjutavad;</p> <p>3) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse;</p> <p>4) mõistab andestuse olulisust ning oskab andeks paluda.</p>	<p>Suhtumine loodusesse. Religioon ja teadus Armastus ja sõprus, ustavus. Andekspalumine ja andestamine, leppimine.</p> <p>Õigus ja õiglus. Tähelepanelikkus ja hoolivus nõrgemate suhtes. Solidaarsus. Rikkus ja vaesus. Heategevus.</p> <p>Sõna jõud: töötused, sõnapidamine, hinnangute andmine, ausus, silmakirjalikkus.</p>
<p>Erinevad inimesed minu ümber, julgus jääda iseendaks (4 tundi)</p>	
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab, et maailmas on erinevaid rasse, kultuure ja usundeid;</p> <p>2) oskab eristada hinnangu andmist ja kirjeldamist; 3) õpib kaitsma oma arvamust ja seisukohta.</p>	<p>Ettekanne: turismireis mõnele eksootilisele maale. Erineva rassi, erinevate kommete ja toitumise kirjeldus.</p> <p>Arutlus. Kuidas kirjeldaks selle maa elanik Eestis käiku?</p> <p>Mäng paarides: kuidas saaksid tumm ja kurt koos lahendada ülesande?</p> <p>Joonista ühest punktist pilt. Piltide tutvustus.</p>
<p>Kodukoha kultuurilooliselt olulised paigad (5 tundi)</p>	
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab kodukoha kultuurilooliste paikade ajalugu ja tänapäeva.</p>	<p>Ettekanne: Kodukoha kultuurilooliselt olulised paigad ning nende külastamine.</p>